PETRA GRIGELOVÁ

Ústav politických vied SAV, Bratislava

PARLAMENTNÁ DIPLOMACIA AKO VÝZNAMNÝ FAKTOR ZAHRANIČNEJ POLITIKY SLOVENSKEJ REPUBLIKY POČAS PRVÉHO ROKU SAMOSTATNOSTI

PARLIAMENTARY DIPLOMACY AS A MAJOR FACTOR IN THE FOREIGN POLICY OF THE SLOVAK REPUBLIC DURING THE FIRST YEAR OF ITS INDEPENDENCE

Presented study deals with parliamentary diplomacy within the Slovak Republic. First part of study defines the task of the National Council of the Slovak Republic and its country's foreign policy representatives. Further the study explains the term of parliamentary diplomacy, its structural system and also its pros and cons. Practical part of the study is focused on parliamentary diplomacy during the first independent year of the Slovak Republic. Throughout the qualitative analysis of official archive documents the study summarizes, categorizes and analyses the most important foreign policy activities of the Parliament's representatives within the first year of independence. That year was significant as the country entered international area. The National Council of the Slovak Republic played a key role in this process.

Key words: Slovak Republic; foreign policy; parliamentary diplomacy; National Council of the Slovak Republic; year 1993

Úvod

Rozdelenie Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky (ďalej len ČSFR) znamenalo pre novovzniknutý štát mnoho úloh. Jednou z nich bolo aj definovanie zahraničnopolitickej orientácie a začiatok praktickej realizácie zahraničnej politiky. Slovenská republika bola v 90. rokoch štátom, ktorý sa práve konštituoval a ktorý začal novo budovať svoju zahraničnopolitickú orientáciu. Slovensko nemalo v „robení“ vlastnej zahraničnej politiky dlhodobé tradície.¹ Skutočnosť,

¹ DULEBA, Alexander: Slovenská zahraničná politika – bilancia šiestich rokov a perspektívy zmeny. In: *Mezinárodní*

že sa Slovenská republika (ďalej len SR) prihlásila ako nástupca Československej federácie (teda nie ako nástupca Slovenskej republiky, ktorá existovala v rokoch 1939 až 1945), zohralo zásadnú rolu v relatívne rýchlom procese medzinárodného diplomatického uznania Slovenska ako nového štátu. V tomto smere mala zásadný význam aj civilizovanosť spôsobu rozdelenia Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky počas roku 1992. Vláda Slovenskej republiky zaslala ešte v decembri 1992 diplomatickú nótu adresovanú vládám iných krajín. Národná rada Slovenskej republiky (ďalej len NR SR) vo svojom vyhlásení jednoznačne deklarovala záujem o akceptovanie všetkých existujúcich princípov, ktoré regulujú medzinárodné vzťahy, o proces odzbrojenia, o posilňovanie vlastného demokratického politického systému a o zabezpečenie uplatňovania ľudských práv, ako aj práv národnostných menšín. Obzvlášť na základe týchto faktorov bola Slovenská republika dňa 1. mája 1993 uznaná vládami 99 štátov sveta ako suverénny štát. Od počiatku existencie SR sa krajina stala účastníckym štátom Konferencie o bezpečnosti a spolupráci v Európe (ďalej len KBSE).² Dňa 19. januára 1993 sa Slovenská republika stala právoplatným členom Organizácie spojených národov (ďalej len OSN), dňa 30. júna toho istého roku sa stala členom Rady Európy a dňa 4. októbra 1993 došlo k podpísaniu Európskej dohody o pridružení s Európskymi spoločenstvami.³ Slovenskej republike sa podarilo už v prvom roku získať široké medzinárodné uznanie a členstvo v tých najdôležitejších medzinárodných organizáciách. Celkom rýchlo nadobudla taký istý medzinárodný štatút a postavenie, ako mali jej priame susedné štáty, ktoré však mali oveľa dlhšiu tradíciu zahraničnej politiky. V zahraničnej politike sa však Slovensku v 90. rokoch nepodarilo vyhnúť viacerým chybám, ktoré vyplývali z nevyprofilovanosti slovenskej politickej scény, z nedostatku skúseností novovytváraného štátnej správy, ako aj zo slabého inštitucionálneho zabezpečenia politiky novovzniknutého štátu. Tieto faktory značne vplývali na praktické vykonávanie zahraničnej politiky Slovenskej republiky.⁴

Po rozdelení ČSFR medzinárodné prostredie nemalo o Slovensku a jeho vnútropolitickom vývoji dostatok informácií a v súvislosti s tým sa vynorila obava z novej izolácie Slovenska. Súčasne Slovensko zápasilo s nedostatkom kvalifikovaných odborníkov, teda ľudských zdrojov v zahraničnopolitickej oblasti. Na mape Európy sa Slovensko zaradilo k malým štátom, ktorých životný záujem stál práve na dobrej spolupráci s ich najbližším geografickým okolím.⁵ Prioritami zahraničnej politiky SR po osamostatnení bolo:

- zabezpečiť vstup Slovenskej republiky na medzinárodnú scénu,
- dosiahnuť uznanie a nadviazať bilaterálne vzťahy so susednými, ako aj ďalšími krajinami,
- „*stať sa partnerom vyspelých demokratických krajín,*

vztahy, 1999, 34, č. 1, s. 36.

² Pozn. autora: Neskôr transformovanej na Organizáciu pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe – OBSE.

³ Pozn. autora: Zmluva nadobudla platnosť 1. 2. 1995.

⁴ DULEBA, Alexander et al.: *Zahraničná politika Slovenskej republiky: východiská, stav a perspektívy*. Bratislava : Výskumné centrum SFPA/Friedrich Ebert Stiftung, 1999, s. 12.

⁵ MOJŽITA, Miroslav: *Formovanie slovenskej diplomacie v rokoch 1990 až 1993: Kňazko, Demeš, Kňazko*. Bratislava : VEDA, vydavateľstvo SAV, 2004, s. 125.

• *dosiahnuť členstvo v rozhodujúcich inštitúciách a integračných štruktúrach západného sveta*“.⁶

Vláda bola v tomto období pripravená koordinovať zahraničnú politiku krajiny s prezidentom a Národnou radou Slovenskej republiky, pretože „*sa domnievala, že čím je štát menší, tým konzistentnejšia a previazanejšia musí byť jeho zahraničná politika, ak má byť úspešná*“.⁷ V dosahovaní vyššie uvedených priorít mala zohrať významnú úlohu práve Národná rada Slovenskej republiky, čo bude v práci dokazované prostredníctvom kvalitatívnej analýzy oficiálnych archívnych dokumentov parlamentného archívu a oficiálnych archívnych dokumentov Diplomatického archívu Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí SR.

Úloha parlamentu v zahraničnej politike Slovenskej republiky

V podmienkach Slovenskej republiky je zahraničná politika „*realizovaná prostredníctvom viacerých štátnych inštitúcií – prezident SR, predseda vlády SR, podpredsedovia vlády SR, ministerstvo zahraničných vecí, zahraničné sekcie ďalších ministerstiev, Národná rada SR, jej predsedovia a podpredsedovia, zahraničný výbor NR SR, jednotlivé parlamentné delegácie pri medzinárodných inštitúciách, ako aj ďalšie inštitucionálne zložky*“.⁸ Národná rada Slovenskej republiky ako jediný ústavodarný a zákonodarný orgán Slovenskej republiky je orgán štátnej moci, od ktorého sa odvodzuje postavenie ostatných štátnych orgánov. Je voleným orgánom, na základe čoho reprezentuje suverenitu štátu a ľudu SR. Národná rada SR vykonáva činnosť v oblasti zákonodarstva, kontroly, vnútornej a zahraničnej politiky.⁹

Pôsobnosť NR SR možno na základe uvedeného rozčleniť na legislatívnu, kontrolnú, kreačnú¹⁰ oblasť a pôsobnosť v oblasti vnútornej a zahraničnej politiky. Predkladaná štúdia sleduje prioritne zahraničnopolitickú pôsobnosť parlamentu, teda Národnej rady Slovenskej republiky, ktorú upravuje piata hlava Ústavy SR v prvom oddiele, počas prvého roku samostatnosti Slovenskej republiky. Národnú radu SR a zároveň aktérov parlamentnej diplomacie v podmienkach SR predstavujú:

⁶ DULEBA et al., *Zahraničná politika Slovenskej republiky: východiská, stav a perspektívy*, s. 6.

⁷ MURAD, Salim: *Zahraniční politika Slovenské republiky jako faktor konsolidace demokracie na Slovensku*. Brno : L. Marek, 2006, s. 43.

⁸ DULEBA, Alexander et al.: *Zahraničná politika Slovenskej republiky* In: BÚTORA, Martin (ed.): *Slovensko 1996: Súhrnná správa o stave spoločnosti a trendoch na rok 1997*. Bratislava : Inštitút pre verejné otázky, 1997, s. 71.

⁹ *Postavenie a právomoci*. Národná rada Slovenskej republiky. Dostupné na: <<https://www.nrsr.sk/web/default.aspx?sid=-nrsr/poslanie>>, overené 7. 1. 2020.

¹⁰ Pozn. autora: Čo sa zahraničnopolitickej oblasti kreačnej pôsobnosti NR SR týka, tá na svojich schôdzach počas prvého roku prerokovávala a schvaľovala medzinárodné dokumenty, ktorým predchádzalo prerokovanie vo výboroch. Tie odovzdali NR SR uznesenia, v ktorých odporučili, či tieto dohody uzavrieť. Okrem legislatívnej činnosti NR SR prerokovávala Správu o plnení úloh a aktuálnych cieľoch zahraničnej politiky SR, ktorú predkladal predseda vlády, a venovala sa aktuálnym otázkam zahraničnej politiky SR. Národná rada SR v rámci svojej činnosti schvaľovala kandidátov ako zástupcov SR do jednotlivých parlamentných zhromaždení.

Predseda NR SR je druhým najvyšším ústavným činiteľom a svoje právomoci aktívne vykonáva nielen v domácej, ale aj v zahraničnopolitickej oblasti. Okrem legislatívnej a kontrolnej činnosti je reprezentantom postojov Slovenskej republiky na oficiálnych prijatiach a stretnutiach s domácimi, ako aj zahraničnými predstaviteľmi politického, hospodárskeho či verejného života. Prostredníctvom svojich oficiálnych a pracovných zahraničných ciest sa významne podieľa na budovaní medziparlamentnej spolupráce, reprezentovaní a komunikovaní národných postojov v oblasti susedskej, európskej aj svetovej politiky. Tým vytvára predpoklady budovania bilaterálnych a multilaterálnych vzťahov Slovenskej republiky so zahraničím.¹¹

Podpredsedovia NR SR riadia a súčasne organizujú úseky činnosti NR SR na základe poverenia predsedom NR SR. Zastupujú ho v čase jeho neprítomnosti v určenom poradí, ako aj v plnení úloh podľa jeho poverenia, teda aj v otázkach zahraničnej politiky krajiny.¹²

Poslanci NR SR sa na zahraničnej politike SR podieľajú nielen prostredníctvom rokovaní v pléne, ale najmä prostredníctvom zákonodarnej činnosti NR SR.¹³ Ústava SR definuje, že sa uznášajú na zákonoch a kontrolujú ich dodržiavanie, pred samotnou ratifikáciou je nevyhnutné vyslovenie súhlasu nadpolovičnej väčšiny všetkých poslancov NR SR s medzinárodnými politickými a ďalšími zmluvami, ako sú napr. zmluvy týkajúce sa členstva SR v medzinárodných organizáciách a pod. Národná rada SR rozhoduje o štátnom zväzku SR s inými štátmi, o vypovedaní vojny, ako aj o prítomnosti zahraničných síl na území republiky a o vyslaní ozbrojených síl SR do zahraničia.¹⁴ Parlament má „rozhodujúcu úlohu pri stanovovaní zásad a cieľov zahraničnej politiky. A to prostredníctvom jeho práva vysloviť vláde dôveru na základe jej programového vyhlásenia a odvolať ju v prípade nespokojnosti s jej výkonom alebo kvôli strate väčšinovej podpory.“¹⁵ Poslanci sa súčasne podieľajú na multilaterálnej medziparlamentnej spolupráci.

Výbory NR SR sú iniciatívnymi a kontrolnými orgánmi NR SR, najmä v oblasti zákonodarnej iniciatívy. Podrobne prerokovávajú návrh zákona prideleného Národnou radou SR.¹⁶ Na zahraničnú politiku SR po osamostatnení mal spomedzi výborov najväčší vplyv Zahraničný výbor NR SR, neskôr k nemu pribudli ďalšie.¹⁷ Zahraničný výbor Národnej rady Slovenskej republiky „je iniciatívnym a kontrolným orgánom Národnej rady Slovenskej republiky pre oblasť zahraničnej politiky a vzťahy Slovenskej republiky k ostatným štátom a medzinárodným organizáciám.

¹¹ *Predseda – Postavenie a právomoci*. Národná rada Slovenskej republiky. Dostupné na: <<http://www.nrsr.sk/web/Default.aspx?sid=predseda/kompetencie>>, overené 7. 1. 2020.

¹² *Podpredsedovia*. Národná rada Slovenskej republiky. Dostupné na: <<https://www.nrsr.sk/web/Default.aspx?sid=podpredsedovia>>, overené 7. 1. 2020.

¹³ ŠTEFANEC, Ivan: Parlamentná diplomacia a postavenie parlamentu v zahraničnej politike Slovenskej republiky. In: PAJTINKA, Erik – ROSPUTINSKÝ, Peter (eds.): *Diplomacia v ére globalizácie*. Banská Bystrica : Fakulta politických vied a medzinárodných vzťahov Univerzity Mateja Bela, 2011, s. 10.

¹⁴ *Ústava Slovenskej republiky*, článok č. 86.

¹⁵ WEISS, Peter: Zahraničná politika a vnútroštátne orgány pre zahraničné styky. In: *Medzinárodné vzťahy*, 2007, 5, č. 2, s. 62.

¹⁶ *Výbory – postavenie a právomoci*. Národná rada Slovenskej republiky. Dostupné na: <<https://www.nrsr.sk/web/default.aspx?sid=vybory/kompetencie>>, overené 7. 1. 2020.

¹⁷ ŠTEFANEC, Parlamentná diplomacia a postavenie parlamentu v zahraničnej politike Slovenskej republiky, s. 9.

*Usmerňuje a kontroluje realizáciu zahraničnej politiky a jednotné uplatňovanie záujmov Slovenskej republiky vo vzťahu k zahraničiu. Predkladá Národnej rade Slovenskej republiky návrhy na voľbu predsedu a členov stálych delegácií Národnej rady Slovenskej republiky v medzinárodných parlamentných organizáciách.*¹⁸

Parlamentná diplomacia

Výraz diplomacia je chápaný rôzne. Možno ho chápať ako označenie úradného konania štátnych činiteľov v zahraničnopolitickej oblasti, súbor noriem týkajúci sa medzinárodných stykov štátov alebo ako metódu, ktorá splnomocneným zástupcom umožňuje vytvárať a formovať vzťahy medzi štátmi. Poslaním diplomacie je organizovať vzťahy medzi štátmi za pomoci rokovaní, pričom práve dohadovanie sa obzvlášť o sporných otázkach je považované za hlavnú alternatívu ozbrojených konfliktov. Pri rokovaní ide o nenásilnú formu vyriešenia sporu v takých podmienkach, v ktorých nejestvuje vyšší sudca alebo arbiter, ktorý by mohol rozhodnúť o práve nárokov jednej zo sporných strán.¹⁹

Diplomacia je súborom oficiálnych aktivít, ktoré sú zamerané na realizáciu zahraničnopolitických cieľov štátu s využitím mierových prostriedkov. Štandardne sa vzťahuje na činnosť exekutívnych orgánov štátu, najmä na aktivitu ministerstva zahraničných vecí. Koncom 19. storočia a v priebehu 20. storočia sa už do diplomatických aktivít štátov výrazne a čoraz viac angažujú aj legislatívne orgány, teda parlamenty. Rozvíja sa tak osobitná dimenzia diplomacie, ktorú nazývame parlamentná diplomacia.²⁰

Parlamentná diplomacia má svoje korene v istej podobe už v antickom Grécku. Avšak až v 20. storočí začala naberať na význame, keďže začalo dochádzať k presahovaniu hraníc medzi národnými a medzinárodnými záležitosťami. Demokratické štáty rozšírili pôsobnosť svojich parlamentov na svetové záležitosti z toho dôvodu, že sa oslabila bariéra medzi „domácou“ a „zahraničnou“ dimenziou. To sa stalo práve na základe väčšej demokratickosti politiky a narastajúcej váhy vplyvu medzinárodných udalostí na vnútorné politické, ekonomické, ako aj bezpečnostné záležitosti. Rovnako aj preto, že z dôvodu globalizácie získali mnohé „domáce“ verejné politiky vonkajší rozmer, tak ako svetové záležitosti čoraz viac ovplyvňujú občanov priamejšie, či ide o terorizmus, pandémie, zmenu podnebia, medzinárodné financie alebo ekonomické záležitosti.²¹

¹⁸ *Zahraničný výbor NR SR*. Národná rada Slovenskej republiky. Dostupné na: <<http://www.nrsr.sk/web/Default.aspx?sid=vybory/vybor&ID=144>>, overené 7. 1. 2020.

¹⁹ KREJČÍ, Oskar. *Mezinárodní politika*. Praha : EKOPRESS, 2001, s. 315 – 316.

²⁰ PAJTINKA, Erik: Parlamentná diplomacia a jej význam v procese realizácie zahraničnej politiky. In: PETERKOVÁ, Jana (ed.): *Trendy a výzvy súčasnej diplomacie. Česká a slovenská perspektiva*. Praha : TROAS, 2014, s. 108.

²¹ MALAMUD, Andrés – STAVRIDIS, Stelios: Parliaments and Parliamentarians as International Actors. In: REINALDA, Bob (ed.): *The Ashgate Research Companion to Non-State Actors*, 2016, s. 102. Dostupné na: <<http://apps.eui.eu/Personal/Researchers/malamud/Ashgate-Malamud-Stavridis.pdf>>, overené 8. 1. 2020.

Parlamentná diplomacia predstavuje špecifickú časť diplomacie štátu, uskutočňovanú za pomoci predstaviteľov zákonodarných orgánov, teda poslancov parlamentov. Je nevyhnutné rozlišovať parlamentnú diplomáciu a „nediplomatické“ aktivity parlamentov, ktoré sa taktiež dotýkajú oblasti zahraničnej politiky. Ide o súčasť výkonu legislatívnych právomocí poslancov, ako napr. ratifikácia medzinárodných zmlúv či schvaľovanie zahraničnopolitických dokumentov daného štátu a iné. Medzi nediplomatické aktivity parlamentu v zahraničnopolitickej oblasti môže byť tiež zaradená účasť národných parlamentov na výbere či menovaní vedúcich diplomatických, ako aj stálych misií.²²

Parlamentná diplomacia má rôzne úrovne. Mnoho parlamentov je priamo alebo nepriamo zapojených do zahraničných záležitostí. Stretnutie môže byť formálne alebo neformálne, vedené stranami alebo jednotlivcami, tajné alebo verejné a môže byť vykonávané so súhlasom alebo bez súhlasu národnej výkonnej moci.²³ Parlamentná diplomacia sa najvýraznejšie realizuje na multilaterálnej úrovni prostredníctvom stálych parlamentných delegácií v multilaterálnych parlamentných zhromaždeniach, prostredníctvom medziparlamentných medzinárodných organizácií alebo orgánov, ako aj na úrovni bilaterálnej. Podľa delby moci možno rozlišovať „štátnu“ parlamentnú diplomáciu na úrovni národných parlamentov a „subštátnu“ parlamentnú paradiplomáciu, pod ktorou rozumieme aktivity subštátnych celkov, najmä regiónov, no v širšom ponímaní aj miest a obcí, zamerané na realizáciu vlastných záujmov smerom k zahraničiu. Ide napr. o regionálne parlamenty v spolkových krajinách a pod. Obe v praxi môžu pôsobiť súčasne alebo sa aj prelínať.²⁴

Keďže diplomacia medzi vládami nie je za každých podmienok účinná či úspešná, parlamentná diplomacia môže byť práve tým inovatívnym prostriedkom na zmiernenie kríz a budovanie dlhodobej politickej dôvery.²⁵ Parlamentná diplomacia je taktiež dôležitá z toho dôvodu, že pravidelne nastavuje zrkadlo rozvojovým, podobne ako rozvinutým krajinám, aby mohli preskúmať nielen svoje vlastné cnosti, ale aj chyby. Bilaterálne kontakty môžu byť využité na to, aby sa prerokovávali konkrétne naliehavé problémy a hľadali aj nové možnosti ich riešenia.²⁶ Výhodou pri tomto type diplomacie je, že aktéri parlamentnej diplomacie nie sú reprezentantmi vlády, teda sa nemusia vždy striktne držať oficiálnej vládnej zahraničnopolitickej línie štátu, no môžu sa vyjadrovať „otvorenejšie“ či „odvážnejšie“. Parlamentná diplomacia má v tomto smere výhodu, keď sa môžu uskutočňovať aj neformálne rokovania či konzultácie medzi štátmi v rôznych oblastiach (spoločný postup, spolupráca či aj riešenie problémov). Parlamentná diplomacia

²² PAJTINKA, Parlamentná diplomacia a jej význam v procese realizácie zahraničnej politiky, s. 112.

²³ MALAMUD – STAVRIDIS, Parliaments and Parliamentarians as International Actors. s. 104. Dostupné na: <<http://apps.eui.eu/Personal/Researchers/malamud/Ashgate-Malamud-Stavridis.pdf>>, overené 8. 1. 2020.

²⁴ PAJTINKA, Parlamentná diplomacia a jej význam v procese realizácie zahraničnej politiky, s. 114.

²⁵ FIOTT, Daniel: On the Value of Parliamentary Diplomacy. In: *Madariaga Paper*, 2011, 4, č. 7, s. 6. Dostupné na: <http://media.library.ku.edu.tr/reserve/respring18/Hist311_DBarlas/Week_12.pdf>, overené 8. 1. 2020.

²⁶ WEISGLAS, Frans Willy – DE BOER, Gonnie: Parliamentary Diplomacy. In: *The Hague Journal of Diplomacy*, 2007, s. 96. Dostupné na: <<http://www.fransweisglas.nl/images/uploads/file/parliamentary%20diplomacy.pdf>>, overené 8. 1. 2020.

je vhodnou a zároveň niekedy i jedinou možnou platformou, na báze ktorej možno uskutočniť rokovania medzi štátmi, pri ktorých vzájomne došlo k obmedzeniu či absencii oficiálnych diplomatických stykov.²⁷ Hoci je ťažké určiť mieru konkrétneho vplyvu týchto kontaktov, považujú sa za zvyčajne za užitočné, ak sú zamerané na konkrétnu tému a sú dobre pripravené všetkými zúčastnenými.²⁸

Naopak za limity či nevýhodu parlamentnej diplomacie možno považovať skutočnosť, že jej predstavitelia nie sú profesionálni diplomati, teda zvyčajne nemajú požadovanú odbornosť, znalosti či skúsenosti v medzinárodných vzťahoch a diplomatických rokovaníach. Ako členovia zákonodarného orgánu nemajú dostatok času venovať sa kontinuálnemu sledovaniu vývoja medzinárodných vzťahov a hľadaniu zdĺhavých riešení. Výsledkom pôsobenia týchto faktorov na úrovni parlamentnej diplomacie v konečnom dôsledku nemusia byť dohody či riešenia, ktoré by zodpovedali skutočným záujmom štátu. Z tohto dôvodu sa môžu v rámci parlamentnej diplomacie prinášať síce rýchle, no povrchné riešenia, ktoré v konečnom dôsledku môžu viesť k jej zlyhaniu. Jej predstavitelia ako politici podliehajú viac ideologickým predsudkom, čo môže mať za následok častejšie podliehanie emóciám a sledovanie politických či straníckych záujmov v diplomatických aktivitách.²⁹ V prípade straníckej príslušnosti môže byť na druhej strane však pozitívne vnímané nadväzovanie relatívne stálych kontaktov práve po straníckych líniiach, a to nielen v bilaterálnych vzťahoch, ale predovšetkým v multilaterálnej dimenzii.

Ďalší problém, ktorému parlamentná diplomacia čelí, je skutočnosť, že parlamenty sú v porovnaní s vládami relatívne slabými aktérmi medzinárodnej scény. Organizáciám, v ktorých zástupcovia parlamentov spolupracujú, často chýbajú financie, zdroje a ich právomoci na uplatňovanie svojho vplyvu by boli väčšie, ak by boli lepšie vybavené. Mandáty sa medzi jednotlivými delegáciami značne líšia, čo často vedie k problémom pri formulovaní záverečných stanovísk či vyhlásení. Tie sú potom často vágne a nezáväzné. Taktiež miera úcty, prestíže či uznania za ich zahraničnopolitické aktivity, akú poslanci získajú, sa v jednotlivých krajinách výrazne líši.³⁰ Problematickou môže byť aj koordinácia parlamentnej diplomacie s ostatnými zložkami diplomacie štátu, teda vládou a ministerstvom zahraničných vecí. Preto parlamentná diplomacia z hľadiska obsahového zamerania nemusí úplne zodpovedať zameraniu ostatných vládnych zložiek diplomacie, či môže dokonca pôsobiť v ich protiklade.³¹ Rovnako je sporná možnosť kontroly parlamentnej diplomacie, teda aktivít jej zástupcov. Tí v porovnaní s diplomatmi nemusia ministerstvu zahraničných vecí predkladať správy o svojej činnosti, a tým ich aktivity reálne nemusia prispievať k dosahovaniu zahraničnopolitických cieľov krajiny, ale môžu sa zmeniť

²⁷ PAJTINKA, Parlamentná diplomacia a jej význam v procese realizácie zahraničnej politiky., s. 114 – 115.

²⁸ WEISGLAS – DE BOER, Parliamentary Diplomacy, s. 97. Dostupné na: <<http://www.fransweisglas.nl/images/uploads/file/parliamentary%20diplomacy.pdf>>, overené 8. 1. 2020.

²⁹ PAJTINKA, Parlamentná diplomacia a jej význam v procese realizácie zahraničnej politiky, s. 115 – 116.

³⁰ WEISGLAS – DE BOER, Parliamentary Diplomacy, s. 97. Dostupné na: <<http://www.fransweisglas.nl/images/uploads/file/parliamentary%20diplomacy.pdf>>, overené 8. 1. 2020.

³¹ PAJTINKA, Parlamentná diplomacia a jej význam v procese realizácie zahraničnej politiky, s. 117.

len na akúsi „parlamentnú turistiku“.³² Z toho vyplýva, že je nevyhnutné nájsť určitú rovnováhu alebo mieru pôsobenia zákonodarných orgánov v zahraničnej politike, aby diplomatické aktivity poslancov prinášali osôh a slúžili stanoveným cieľom krajiny.

Parlamentná diplomacia počas prvého roku samostatnosti SR

Súhrnné spracovanie najvýznamnejších diplomatických aktivít predstaviteľov NR SR ako aktérov parlamentnej diplomacie v zahraničnopolitickej oblasti je od roku 2003 dostupné na oficiálnych stránkach NR SR ako súčasť výročnej správy za daný rok. V období od vzniku samostatnej Slovenskej republiky však takýto komplexný materiál absentuje, hoci „v tejto fáze vývoja slovenskej zahraničnej politiky zohrala nezastupiteľnú rolu Národná rada – nielen vďaka konštruktívnej povahe celej problematiky, ale tiež ako tribúna pre prezentáciu krajiny, pri obmedzenej možnosti využitia iných nástrojov vysvetľovania diania/udalostí na Slovensku v zahraničí“.³³

Už 1. januára 1993 zohrala NR SR svoju úlohu týkajúcu sa vstupu SR na medzinárodnú scénu, keď sa konala slávnostná schôdza NR SR a Vyhlásenie NR SR k vzniku nezávislej Slovenskej republiky. Tá Slovenskú republiku definovala ako nezávislý a demokratický štát, ktorý prevzal záväzky vyplývajúce z medzinárodných zmlúv, ktorý má záujem o členstvo v Rade Európy a OSN, ako aj o štatút zmluvnej strany Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, a súčasne je pripravený nadväzovať a rozvíjať priateľské diplomatické styky.³⁴ Post predsedu NR SR zastával v tom čase I. Gašparovič a predsedom Zahraničného výboru NR SR bol I. Luluha (obaja Hnutie za demokratické Slovensko). Prvým podpredsedom NR SR bol P. Weiss (Strana demokratickej ľavice).

Prvý rok samostatnosti SR bol veľmi dôležitý práve z hľadiska formujúcej sa zahraničnej politiky krajiny. V Koncepcii zahraničnej politiky SR z januára 1993, ktorá bola prvým oficiálnym zahraničnopolitickým dokumentom SR upravujúcim orientáciu zahraničnej politiky SR, sa konštatuje, že práve styky na úrovni parlamentov mohli byť nápomocné pri presadzovaní zahraničnopolitických záujmov SR. Koncepcia ďalej stanovila, že SR mala podporovať aktivity Rady Európy (ďalej len RE) a vyslovila záujem o účasť zástupcov NR SR na činnosti jej parlamentného zhromaždenia.³⁵

Do zahraničnej politiky sa už od prvého roku existencie Slovenskej republiky zapájali poslanci svojím hlasovaním týkajúcim sa otázok zahraničnej politiky SR, predseda NR SR a pod-

³² Tamže, s. 118.

³³ MURAD, *Zahraniční politika Slovenské republiky jako faktor konsolidace demokracie na Slovensku*, s. 25.

³⁴ Pozri bližšie Vyhlásenie Národnej rady Slovenskej republiky k vzniku nezávislej Slovenskej republiky. In: *Dokumenty k zahraničnej politike Slovenskej republiky 1/1 1993*. Bratislava : Informačný odbor Ministerstva zahraničných vecí SR, 1994, s. 23.

³⁵ Diplomatický archív Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky (ďalej len DA MZVaEZ SR), *Koncepcia zahraničnej politiky Slovenskej republiky*.

predsedovia, zahraničný výbor NR SR, ako aj stále delegácie NR SR. „V apríli predložila vláda Národnej rade k prerokovaniu materiál Aktualizácia úloh Programového vyhlásenia vlády SR po vzniku samostatnej Slovenskej republiky. Vláda v ňom vyslovila vôľu vstúpiť do Európskeho spoločenstva a deklarovala vôľu spolupracovať s NATO a Západoeurópskou úniou. Národná rada SR v apríli vyslovila súhlas ešte s vytvorením Stredoeurópskej dohody o voľnom obchode (CEFTA) a o účasti Slovenskej republiky v nej. Rovnako tak parlament ratifikoval text dohody s Maďarskom o tom, že spor o dostavbu Vodného diela Gabčíkovo – Nagymaros bude postúpený Medzinárodnému súdnemu dvoru v Haagu.“³⁶

Parlamentná diplomacia sa v podmienkach Slovenskej republiky začala aktívne rozvíjať hneď od začiatku osamostatnenia. Nasledujúca časť štúdie je kategoricky a chronologicky usporiadaným sumárom najvýznamnejších diplomatických aktivít predstaviteľov Národnej rady SR v prvom roku samostatnosti krajiny.

Diplomatické aktivity predsedu NR SR I. Gašparoviča v prvom roku samostatnosti SR možno rozčleniť na prijatia zahraničných návštev v SR, zahraničné cesty a ďalšie aktivity.

Prijatia zahraničných návštev predsedom NR SR na Slovensku:

16. 2. 1993 – predseda rakúskeho parlamentu H. Fischer prijal pozvanie predsedu NR SR I. Gašparoviča a pricestoval na oficiálnu návštevu SR.³⁷

22. 2. 1993 – predsedu vlády Českej republiky (ďalej len ČR) V. Klauza s delegáciou prijal v rámci oficiálnej návštevy SR aj predseda NR SR.³⁸

3. 5. 1993 – H. van der Broek, vysoký komisár Európskych spoločenstiev (ďalej len ES) pre otázky zahraničnej politiky a bezpečnosti, bol prijatý I. Gašparovičom, A. M. Húskom a I. Laľuhom.³⁹

12. 5. 1993 – A. Mocka, ministra zahraničných vecí Rakúska, prijal v rámci jeho návštevy v Bratislave aj I. Gašparovič a A. M. Húska. Hlavným predmetom rozhovorov boli otázky prijatia SR do RE.⁴⁰

15. 6. 1993 – predseda Európskeho parlamentu (ďalej len EP) E. Klepsch navštívil SR a stretol sa s najvyššími predstaviteľmi SR.⁴¹ Hlavnými témami rozhovorov bola otázka asociovania sa SR k ES, ratifikácie Európskej dohody v EP a v členských krajinách, ako aj realizovanie Európskej dohody o asociácii. Ďalej sa diskutovalo o politickej a ekonomickej situácii SR, ako aj o vzťahoch k susedným a východoeurópskym štátom.⁴²

³⁶ MURAD, *Zahraniční politika Slovenské republiky jako faktor konsolidace demokracie na Slovensku*, s. 35.

³⁷ Parlamentný archív Kancelárie Národnej rady Slovenskej republiky (ďalej len PA KNR SR), fond (ďalej len f.) Odbor zahraničných vzťahov a protokolu Kancelárie NR SR, škatuľa číslo (ďalej len š. č.) 204.

³⁸ PA KNR SR, f. Odbor zahraničných vzťahov a protokolu Kancelárie NR SR, š. č. 204.

³⁹ Tamže.

⁴⁰ Tamže.

⁴¹ *Dokumenty k zahraničnej politike Slovenskej republiky 1/I 1993*. Bratislava : Informačný odbor Ministerstva zahraničných vecí SR, 1994, s. 13.

⁴² PA KNR SR, f. Odbor zahraničných vzťahov a protokolu Kancelárie NR SR, š. č. 204.

23. – 26. 6. 1993 – predseda NR SR I. Gašparovič prijal šesťčlennú delegáciu britskej Národnej skupiny Medziparlamentnej únie, ktorú viedol J. Marek.⁴³

13. 7. 1993 – prezidenta Rakúska T. Klestila v rámci jeho návštevy SR prijal aj predseda NR SR.⁴⁴

11. 9. 1993 – I. Gašparovič prijal predsedu rakúskeho parlamentu H. Fischera, ktorý na medzinárodnej konferencii v Bratislave o sociálnej demokracii analyzoval proces integrácie Európy.⁴⁵

24. 9. 1993 – prezident Rumunska I. Iliescu počas svojej oficiálnej návštevy na Slovensku bol prijatý predsedom NR SR a vystúpil v Národnej rade SR.⁴⁶

11. 10. 1993 – na prvú oficiálnu návštevu Slovenska prišla delegácia Poslaneckej snemovne Parlamentu ČR, vedená jeho predsedom M. Urdem. Diskutovali o dokončení delenia federálneho majetku a vzájomnej spolupráci.⁴⁷

7. – 9. 11. 1993 – na pozvanie predsedu NR SR prišiel na návštevu predseda Kantonálnej rady Švajčiarskeho parlamentu O. Pillier. Informoval o usporiadaní Švajčiarskeho parlamentu. Ďalej bola vedená diskusia o vzájomnom postoji k Európskej únii (ďalej len EÚ). V otázke konkrétnej spolupráce medzi parlamentmi sa vyslovil za zmiešanú formu. Súhlasil, aby skupina slovenských odborníkov študovala určitú problematiku v praxi, ako aj zákony Švajčiarskeho parlamentu. Predstavitelia sa zhodli na možnosti nadviazania konkrétnej spolupráce na úrovni parlamentných výborov.⁴⁸

15. – 17. 11. 1993 – generálny tajomník Severoatlantického zhromaždenia P. Corterier navštívil SR na pozvanie predsedu NR SR.⁴⁹

8. 12. 1993 – predseda NR SR prijal v Bratislave delegáciu amerického Kongresu v rámci návštevy SR, ktorú viedol Ch. Rose.⁵⁰

14. 12. 1993 – predseda NR SR prijal ministra zahraničných vecí a zahraničného obchodu Islandskej republiky J. B. Hannibalssona v rámci jeho oficiálnej návštevy SR.⁵¹

15. 12. 1993 – predseda NR SR prijal v Bratislave poslancov Európskeho parlamentu a súčasne spravodajcov pre Asociačnú dohodu so SR L. Garcia Ariasovú a J. Sakellarioua pri príležitosti schválenia Európskej dohody o pridružení Slovenska k Európskej únii slovenským parlamentom.⁵²

⁴³ Tamže.

⁴⁴ Tamže.

⁴⁵ *Dokumenty k zahraničnej politike Slovenskej republiky 1/1 1993*, s. 16.

⁴⁶ PA KNR SR, f. Odbor zahraničných vzťahov a protokolu Kancelárie NR SR, š. č. 204.

⁴⁷ *Dokumenty k zahraničnej politike Slovenskej republiky 1/1 1993*, s. 16.

⁴⁸ PA KNR SR, f. Odbor zahraničných vzťahov a protokolu Kancelárie NR SR, š. č. 204.

⁴⁹ Tamže, š. č. 207.

⁵⁰ *Dokumenty k zahraničnej politike Slovenskej republiky 1/1 1993*, s. 21.

⁵¹ PA KNR SR, f. Odbor zahraničných vzťahov a protokolu Kancelárie NR SR, š. č. 204.

⁵² *Dokumenty k zahraničnej politike Slovenskej republiky 1/1 1993*, s. 21.

Zahraničné cesty predsedu Národnej rady SR:

7. 1. 1993 – v Prahe sa stretli delegácie Poslaneckej snemovne Parlamentu Českej republiky a Národnej rady SR, vedené ich predsedami M. Uhdem a I. Gašparovičom.⁵³ Išlo o prvé oficiálne stretnutie medzi delegáciami parlamentov. Podľa slov I. Gašparoviča to malo naznačovať v rámci týchto krajín, ako aj smerom navonok, že sa vzťahy a väzby medzi SR a ČR nenarušili. Delegácie sa vzájomne oboznámili so situáciou vo svojich parlamentoch, informovali sa o úlohách, pred ktorými zákonodarné orgány stoja, dohodli sa na udržiavaní priateľských vzťahov, na vzájomnom informovaní o svojich aktivitách v zahraničí, na vymieňaní právnych noriem a v prípade potreby na stretávaní sa k vybraným spoločným problematikám. Taktiež prerokovávali otázku, či by sa na riešení rozdelenia federálneho majetku nemal podieľať aj parlament ako informatívny orgán, čím by mohol pomôcť vyhnúť sa zdrojom napätia.⁵⁴

6. – 8. 4. 1993 – delegácia NR SR na čele s predsedom I. Gašparovičom prišla do Budapešti na oficiálnu návštevu Maďarskej republiky.⁵⁵ Návšteva sa uskutočnila na základe pozvania predsedu Národného zhromaždenia Maďarskej republiky G. Szabada, ktorý pozitívne hodnotil, že druhá oficiálna návšteva delegácie NR SR po Prahe smerovala do Maďarska. Delegácia sa zúčastnila na rokovaní parlamentu, na stretnutí s predstaviteľmi mesta Békešská Čaba, stretnutí s členmi Zahraničného výboru a členmi maďarsko-slovenskej skupiny Medziparlamentnej únie, kde bola informovaná o vzniku skupiny maďarsko-slovenského priateľstva v maďarskom parlamente a predseda skupiny navrhol vytvoriť obdobnú skupinu aj na pôde slovenského parlamentu. Riešili problematiku Vodného diela Gabčíkovo-Nagymaros a predloženie sporu Haagskemu súdu, ďalej problematiku postavenia národnostných menšín a európskej integrácie. Na stretnutí s delegáciou Národného zhromaždenia Maďarska sa dohodli, že budú podporovať vzájomnú parlamentnú spoluprácu, iniciovať rozpracovanie novej dohody o vzájomnej spolupráci vládami oboch krajín či najskôr, podporovať prácu parlamentných komisii, ako aj informovať sa vzájomne o práci a problémoch. Delegácia NR SR sa následne stretla s predsedom vlády Maďarska J. Antallom, ministrom zahraničných vecí Maďarska G. Jeszenským, prezidentom A. Gönczom a členmi dočasnej komisie na riešenie problémov vodných diel na Dunaji.⁵⁶

13. – 23. 10. 1993 – predseda NR SR odcestoval do USA a Kanady. Dňa 14. 10. 1993 sa zúčastnil na stretnutí predstaviteľov parlamentov, účastníkov zasadnutia Valného zhromaždenia OSN na základe iniciatívy Medziparlamentnej únie, kde boli rozoberané najmä otázky ochrany životného prostredia a humanitárnej pomoci. Stretol sa s veľvyslancom a pracovníkmi Stálej misie SR pri OSN a prediskutoval s nimi niektoré problémy, ktoré stála misia rieši, ako vyslanie slovenských vojenských jednotiek v rámci mierových jednotiek OSN do krajín Afriky a Ázie. Vo Washingtone sa stretol s kongresmanom G. Solomonom, s ktorým prerokoval otázky záujmu SR

⁵³ *Tamže*, s. 10.

⁵⁴ PA KNR SR, f. Odbor zahraničných vzťahov a protokolu Kancelárie NR SR, š. č. 204.

⁵⁵ *Dokumenty k zahraničnej politike Slovenskej republiky 1/I 1993*, s. 12.

⁵⁶ PA KNR SR, f. Odbor zahraničných vzťahov a protokolu Kancelárie NR SR, š. č. 207.

o vstup do NATO, s pracovníkmi HLASU AMERIKY, sekcie severnej Európy, a s redaktormi slovenského vysielania, s predstaviteľmi Senátu a Snemovne reprezentantov USA i s predstaviteľmi podnikateľských kruhov. Americká strana sa zaujímala o vnútropolitickú situáciu v SR, ako aj o situáciu v strednej a východnej Európe (ďalej len SVE). Predseda NR SR upozornil na správu americkej delegácie na KBSE o súčasnej situácii na Slovensku, ktorá poukazovala na porušovanie ľudských a menšinových práv a upozornil na tie pasáže, ktoré boli skreslené či nepravdivé, a tlmočil negatívne stanovisko slovenskej strany. Dostal odporúčenie, aby slovenská strana včas doručila svoje pripomienky, ktoré tak mohli byť do správy zapracované ešte pred jej distribúciou v rámci KBSE. I. Gašparovič sa zúčastnil na rokovaní Medziparlamentnej únie v Ottawe, kde sa uskutočnila konferencia „Dialóg Sever – Juh a celosvetová prosperita“. Stretol sa s predstaviteľmi Dolnej snemovne parlamentu, podpredsedníčkou senátu, vedúcim Katedry slovenského jazyka a kultúry na Ottawskej univerzite či s viacerými partnerskými delegáciami, z ktorých vzišlo viacero iniciatív, ako napr. pozvanie národnej skupiny do Londýna v roku 1994 či záujem zo strany Spojených arabských emirátov o vyslanie parlamentnej delegácie na Slovensko.⁵⁷

3. – 9. 11. 1993 – predseda NR SR vycestoval do Los Angeles na pozvanie predsedu Svetového kongresu Slovákov L. Danihelsa.⁵⁸

Ďalšie aktivity:

21. 1. 1993 – príhovor predsedu NR SR k prijatiu SR do OSN, ktorý predniesol na podujatí Univerzity Komenského v Bratislave.⁵⁹

11. 3. 1993 – list predsedu NR SR predsedovi EP E. Klepschovi k slovensko-maďarským vzťahom v otázke Vodného diela Gabčíkovo-Nagymaros.⁶⁰

V rámci zahraničných aktivít NR SR sa uskutočňovali najmä stretnutia so zahraničnými partnermi na poslaneckej úrovni a úrovni expertov či pracovné návštevy.⁶¹ Opäť ich možno rozčleniť na prijatia na Slovensku a na cesty slovenských predstaviteľov zákonodarného zboru do zahraničia.

⁵⁷ Tamže, š. č. 206.

⁵⁸ Tamže, š. č. 207.

⁵⁹ Pozri bližšie Príhovor predsedu NR SR I. Gašparoviča k prijatiu SR do OSN, prednesený na podujatí Univerzity Komenského v Bratislave. In: *Dokumenty k zahraničnej politike Slovenskej republiky 1/1 1993*, s. 35 – 36.

⁶⁰ Pozri bližšie List predsedu NR SR I. Gašparoviča predsedovi Európskeho parlamentu E. Klepschovi k slovensko-maďarským vzťahom v otázke Vodného diela Gabčíkovo-Nagymaros. In: *Dokumenty k zahraničnej politike Slovenskej republiky 1/1 1993*, s. 39 – 40.

⁶¹ Pozn. autora: Zahraničnopolitické aktivity vykonávali najmä predstavitelia Zahraničného výboru NR SR, Mandátového a imunitného výboru NR SR, Ústavnoprávneho výboru NR SR, Národohospodárskeho a rozpočtového výboru NR SR, Výboru NR SR pre poľnohospodárstvo, lesné a vodné hospodárstvo, Výboru NR SR pre štátnu správu, územnú samosprávu a národnosti, Výboru NR SR pre zdravotníctvo a sociálne veci, Výboru NR SR pre petície, právnu ochranu a bezpečnosť, Výboru NR SR pre vzdelanie, vedu a kultúru a Výboru NR SR pre životné prostredie a ochranu prírody.

Prijatia na Slovensku:

5. – 8. 4. 1993 – na pracovnú návštevu prišla delegácia RE, pričom hlavným cieľom návštevy v súvislosti s NR SR boli rozhovory so zástupcami Ústavnoprávneho výboru NR SR.⁶²

13. 4. 1993 – Slovensko súkromne navštívil A. Jordanov, predseda Ľudového zhromaždenia Bulharska. Prijatý bol podpredsedom NR SR A. M. Húskom a I. Lалуhom.⁶³

21. 4. 1993 – štrnásťčlenná delegácia Združenia miest a obcí zo Švédska bola v Bratislave prijatá podpredsedom NR SR J. Prokešom a Výborom NR SR pre štátnu správu, územnú samosprávu a národnosti.⁶⁴

14. 5. 1993 – predstavitelia NR SR A. M. Húska a I. Lалуha prijali predstaviteľov vtedajšej najsilnejšej opozičnej Sociálnodemokratickej strany Spolkovej republiky Nemecko. Predseda frakcie SPD H. U. Klose povedal, že Nemecko má záujem na dobrých kontaktoch aj so SR. Zaujímal sa o vzťahy NR SR a českého parlamentu, SR a Maďarska, ako aj o postavenie menších. V otázke imigrantov sa obe strany zhodli na tom, že azyl by mal byť udelený len politicky dokázateľne prenasledovaným migrantom.⁶⁵

16. 6. 1993 – na 24. schôdzi Výboru NR SR pre životné prostredie a ochranu prírody sa zúčastnil poslanec EP a podpredseda delegácie EP pre vzťahy so SR T. Spencer. Navrhol, aby bol pre poslancov výboru zorganizovaný v Bruseli seminár *Životné prostredie v SR*. Obdobný seminár už bol organizovaný pre poslancov ostatných krajín V4.⁶⁶

17. – 18. 6. 1993 – v Bratislave sa uskutočnili medzi Slovenskom a Maďarskom na poslaneckej úrovni a úrovni expertov rokovania o Vodnom diele Gabčíkovo-Nagymaros. Keďže obe strany mali na spor rozdielne názory, komisie nedospeli k spoločnému stanovisku.⁶⁷

23. 6. 1993 – poradcu vrchného veliteľa NATO v Európe p. Pennera prijali podpredseda NR SR J. Prokeš, I. Láluha, B. Bugár a V. Vicen.⁶⁸

30. 6. – 3. 7. 1993 – päťčlennú delegáciu subkomisie Politického výboru Severoatlantického zhromaždenia pre strednú a východnú Európu pod nórsym vedením J. Petersona prijal podpredseda NR SR J. Prokeš a poslanci L. Polka a A. Hrnko.⁶⁹

30. 7. 1993 – M. Camdesus, vrchný riaditeľ Medzinárodného menového fondu, sa so svojou delegáciou stretol s podpredsedom NR SR A. M. Húskom a predsedom Národohospodárskeho a rozpočtového výboru NR SR H. Kočtúchom.⁷⁰

⁶² PA KNR SR, f. Odbor zahraničných vzťahov a protokolu Kancelárie NR SR, š. č. 204.

⁶³ Tamže.

⁶⁴ Tamže.

⁶⁵ Tamže.

⁶⁶ PA KNR SR, f. Odbor zahraničných vzťahov a protokolu Kancelárie NR SR, š. č. 207.

⁶⁷ *Dokumenty k zahraničnej politike Slovenskej republiky 1/I 1993*, s. 14.

⁶⁸ PA KNR SR, f. Odbor zahraničných vzťahov a protokolu Kancelárie NR SR, š. č. 204.

⁶⁹ Tamže.

⁷⁰ Tamže.

20. – 23. 9. 1993 – na pracovnú návštevu pricestovala delegácia Zahraničného výboru parlamentu Ruska pod vedením J. A. Ambarcumova. Prijatá bola predsedom a členmi Zahraničného výboru NR SR.⁷¹

28. 9. 1993 – prijatie belgického senátora P. Witgensa ako predstaviteľa Parlamentného zhromaždenia Západoeurópskej únie (ďalej len ZEÚ) v NR SR, ktorý mal vypracovať správu o vzťahoch ZEÚ s krajinami SVE.⁷²

3. – 5. 10. 1993 – v rámci návštevy delegácie poslancov Výboru EP pre vzťahy so SR sa uskutočnili stretnutia s predsedom NR SR, Zahraničným výborom NR SR a s poslancami NR SR určenými pre kontakt s EP.⁷³

7. 10. 1993 – v priestoroch Bratislavského hradu sa uskutočnilo stretnutie s 30 členmi rakúskej Spolkovej rady na čele s jej predsedom H. Schambekom. Išlo o pracovné stretnutie. Delegácia bola prijatá podpredsedom NR SR A. M. Húskom a predsedami poslaneckých klubov.⁷⁴

19. 10. 1993 – belgický veľvyslanec pri Európskej rade p. Thuysbaert vykonával konzultácie v krajinách SVE, v rámci ktorých navštívil aj Slovensko a zaujímal sa o stanovisko SR k Paktu o stabilite v Európe. Prejavil záujem stretnúť sa aj s predsedom NR SR.⁷⁵

21. 10. 1993 – Národnú radu SR navštívila zahraničná delegácia z Nórska ako hosť Výboru NR SR pre zdravotníctvo a sociálne veci. Prijal ju podpredseda NR SR J. Prokeš. Oboznámili sa so sociálnou situáciou oboch krajín, s realizáciou sociálnej reformy v Nórsku, s pripravovanou reformou v SR. Ďalším programom bola účasť na medzinárodnom sympóziu k problematike pomoci sociálne odkázaným občanom.⁷⁶

2. – 4. 11. 1993 – delegácia Najvyššieho sovietu Bieloruskej republiky navštívila v rámci trojdňovej návštevy SR aj NR SR, kde sa diskutovalo o politickej situácii v krajinách, ako aj možnostiach spolupráce oboch krajín.⁷⁷

18. – 19. 11. 1993 – Slovenskú republiku navštívil poslanec Parlamentného zhromaždenia (ďalej len PZ) RE a člen Výboru pre právne otázky a ľudské práva W. Schwimmer, ktorý mal za úlohu monitorovať plnenie záväzkov prijatých SR pri svojom prijímaní do RE. V rámci početných stretnutí diskutoval na pôde NR SR aj so zástupcami Maďarského kresťanskodemokratického hnutia, ako aj ďalšími poslancami NR SR a bol prijatý aj predsedom NR SR. Sústredil sa na problematiku zákona o mene a priezvisku, dvojazyčného označovania obcí, administratívno-správneho členenia SR, školského systému s ohľadom na práva menšín a odstránenie diskriminačných dopadov z legislatívy, ktoré vyplývali z predchádzajúceho obdobia.⁷⁸

⁷¹ Tamže.

⁷² Tamže.

⁷³ Tamže.

⁷⁴ Tamže.

⁷⁵ Tamže, š. č. 204.

⁷⁶ Tamže.

⁷⁷ Tamže.

⁷⁸ Tamže.

2. 12. 1993 – minister spravodlivosti Chorvátska I. Crnic bol prijatý Ústavnoprávnym výborom NR SR a štátny minister obrany Bavorska G. Beckstein bol s delegáciou prijatý Výborom NR SR pre petície, právnu ochranu a bezpečnosť.⁷⁹

Na pôde NR SR sa uskutočnili mnohé ďalšie stretnutia so zahraničnými hosťami, ako napr. nástupné návštevy veľvyslancov krajín či chargé d'affaires, ďalej predstaviteľmi cirkví, pracovníkmi výskumu, s reprezentantmi rôznych výborov a organizácií, spravodajcami, predsedami či predstaviteľmi politických strán.

Cesty delegácií NR SR do zahraničia:

1. – 2. 6. 1993 – poslanci M. Medňanský, I. Laluha a I. Výboch cestovali do Viedne na prerokovanie otázok prípadnej spolupráce medzi Slovnaftom a OMV, letiskami Bratislava a Schwechat.⁸⁰

6. – 8. 6. 1993 – prebehla oficiálna štátna návšteva prezidenta SR M. Kováča vo Vatikáne a Taliansku, na ktorej sa zúčastnil aj poslanec NR SR I. Laluha.⁸¹

29. – 30. 6. 1993 – uskutočnila sa oficiálna štátna návšteva prezidenta SR M. Kováča na Ukrajine, na ktorej sa zúčastnili traja predstavitelia NR SR, keďže v pláne bolo aj stretnutie s predsedom ukrajinského parlamentu, predstaviteľmi jednotlivých frakcií a poslaneckých skupín. Počas návštevy bola podpísaná zmluva o dobrom susedstve, priateľstve a spolupráci.⁸²

31. 8. – 2. 9. 1993 – poslanci NR SR I. Chamula a M. Gbúrová sa zúčastnili na slávnostnom otvorení školského roka na Základnej škole na Ul. Madácha v Békešskej Čabe v Maďarsku pri príležitosti odovzdania nových učebníc a jazykového laboratória.⁸³

19. – 22. 9. 1993 – podpredseda NR SR J. Prokeš s poradcom vycestoval na návštevu parlamentu Macedónska v Skopje na pozvanie podpredsedu Zhromaždenia Republiky Macedónia T. Petkovského s cieľom nadviazania kontaktov medzi parlamentmi, prerokovania otázok zahraničnej politiky oboch štátov a otázky novej obchodnej spolupráce. Macedónsko malo záujem dosiahnuť formálnym medzinárodným aktom bilaterálne uznanie zo strany SR. Pre obe strany bola prospešná vzájomná podpora v multilaterálnych zoskupeniach a obchodná výmena v dvojstranných vzťahoch.⁸⁴

3. – 4. 11. 1993 – uskutočnila sa oficiálna návšteva prezidenta SR v Bruseli, na ktorej sa zúčastnili i poslanci NR SR Ľ. Černák a Ľ. Mušková.⁸⁵

5. 11. 1993 – traja členovia Výboru NR SR pre zdravotníctvo a sociálne veci vykonali pracovnú cestu do Českej národnej rady (ďalej len ČNR) v Prahe, kde rokovali s predstaviteľmi Výboru ČNR pre sociálnu politiku a zdravotníctvo s cieľom zbližovania sociálnej a zdravotnej

⁷⁹ Tamže.

⁸⁰ Tamže, š. č. 205.

⁸¹ Tamže.

⁸² Tamže.

⁸³ Tamže, š. č. 206.

⁸⁴ Tamže.

⁸⁵ Tamže, š. č. 207.

legislatívy oboch krajín s ohľadom na legislatívu RE. Dohodli sa, že výbory si budú trvalo vymieňať materiály týkajúce sa zákonných úprav uvedených oblastí a dohodli sa aj na obdobnom stretnutí začiatkom roku 1994 na Slovensku.⁸⁶

14. – 16. 11. 1993 – poslanci P. Weiss a V. Bajan sa zúčastnili ako členovia sprievodu prezidenta SR M. Kováča na oficiálnej návšteve Spolkovej republiky Nemecko v Bonne.⁸⁷

24. 11. 1993 – uskutočnilo sa druhé spoločné stretnutie zahraničných výborov maďarského a slovenského parlamentu dopoludnia v Komárome a popoludní v Komárne, ktorým založili tradíciu vzájomných pravidelných konzultatívnych stretnutí. Obe strany mali záujem posudzovať spoločné vzťahy v kontexte širších súvislostí európskeho integračného procesu. Stretnutie dospelo k záverom, že v prípade sporných vyhlásení či problémov v oblasti vzájomných vzťahov vzhľadom na citlivosť problematiky národnostných menšín je nevyhnutný okamžitý vzájomný kontakt medzi zahraničnými výbormi, ako aj vzájomná informácia s cieľom predísť zbytočným tenziám. Ďalej súhlasili s návrhom maďarských kolegov na odbornú informačnú spoluprácu zástupcov oboch parlamentov vo výboroch RE. Rozhovory o readmisnej dohode a otvorení ďalších pohraničných prechodov nevyústili do konkrétnych záverov.⁸⁸

5. 12. 1993 – na pozvanie Britskej asociácie pre strednú a východnú Európu odišlo na sedemdnôvu pracovnú návštevu do Veľkej Británie dvanásť poslancov NR SR. Poslanci sa na stretnutiach so svojimi britskými kolegami v Londýne oboznámili s metódami a praxou britskej parlamentnej demokracie.⁸⁹

7. – 8. 12. 1993 – delegácia poslancov z Komisie NR SR pre riešenie otázok Sústavy vodných diel Gabčíkovo-Nagymaros sa v Budapešti zúčastnilo na druhom rokovaní v Výbore pre otázky dunajského vodného diela Parlamentu Maďarskej republiky na základe pozvania od jej predsedu. Keďže rokovanie nabralo namiesto vecnej atmosféry emotívny spád, bolo ukončené formálnym pozvaním na ďalšie spoločné stretnutie do Bratislavy.⁹⁰

Slovenská republika mala záujem získať členstvo v rozhodujúcich medzinárodných organizáciách a západných integračných zoskupeniach. Zo strany NR SR sa uskutočnilo viacero zahraničnopolitických aktivít:

1. 1. 1993 – predseda NR SR zaslal list prezidentovi PZ RE M. A. Martinezovi, ktorým deklaroval želanie SR stať sa členom RE.⁹¹

⁸⁶ Tamže.

⁸⁷ Tamže.

⁸⁸ Tamže.

⁸⁹ *Dokumenty k zahraničnej politike Slovenskej republiky 1/1 1993*, s. 21.

⁹⁰ PA KNR SR, f. Odbor zahraničných vzťahov a protokolu Kancelárie NR SR, š. č. 207.

⁹¹ Pozri bližšie List predsedu NR SR I. Gašparoviča prezidentovi Parlamentného zhromaždenia Rady Európy. In *Dokumenty k zahraničnej politike Slovenskej republiky 1/1 1993*, s. 27.

7. 2. 1993 – predseda NR SR odcestoval na oficiálnu návštevu EP v Štrasburgu.⁹² Nasledujúci deň pricestovalo päť predstaviteľov NR SR na pozvanie predsedníčky Komisie EP pre vzťahy so SR a ČR L. G. Ariasovej. Zástupcov NR SR v dňoch 8. – 10. 2. 1993 prijal predseda EP E. Klepsch, delegácia EP pre vzťahy s ČR a SR a predstavitelia politických zoskupení EP. Predmetmi rokovaní boli otázky výhľadu asociačnej dohody medzi ES a SR, budúcnosť vyšehradského procesu, ako aj otázky ekonomiky, životného prostredia a dopravy, problematika národnostných a etnických skupín či Vodné dielo Gabčíkovo-Nagymaros. Išlo o prvé medziparlamentné stretnutie EP so zástupcami NR SR.⁹³

5. – 10. 6. 1993 – poslanec H. Kočtúch sa zúčastnil na inaugúrálom zasadnutí Medzinárodného výboru pre ekonomickú reformu a spoluprácu krajín SVE v Kyjeve. Zo správy H. Kočtúcha vyplývalo, že ak mala SR obstať na medzinárodnej scéne, musela byť schopná v limite najviac 24 hodín reagovať na udalosti, ktoré formovali vtedajší vývin. Súčasne sa vynorila potreba navýšiť počet členov delegácie SR v medzinárodnom výbore nielen kvantitatívne, ale aj kvalitatívne.⁹⁴

16. 7. 1993 – v Budapešti sa začala schôdzka šéfov vlád štátov Stredoeurópskej iniciatívy (ďalej len SEI).⁹⁵ V rámci porád SEI sa stretli i predstavitelia zahraničných výborov parlamentov členských krajín SEI.⁹⁶ Národnú radu SR zastupovali poslanci I. Laluha a A. Hrnko, ktorí aktívne vystupovali pri prerokovávaní textu spoločného vyhlásenia. Podporili stanovisko o nemennosti hraníc v Európe a stanovisko, aby SEI neprijímala záväzný právny dokument k otázke menších, ale aby prípadne formulovala len svoje stanoviská a odporúčania. Ináč to bolo v kompetencii RE. Zástupcovia NR SR nadviazali rad neformálnych kontaktov napr. s predstaviteľmi parlamentu Poľska, Slovinska či Rakúska.⁹⁷

24. – 28. 10. 1993 – predseda Zahraničného výboru NR SR I. Laluha sa s pracovníkom Kancelárie NR SR zúčastnil na zahraničnej pracovnej ceste v EP v Štrasburgu, ktorej cieľom bolo vytváranie priaznivej klímy medzi poslancami EP pred schválením Európskej dohody uzatvorenej medzi ES, členskými krajinami a SR, oboznámenie sa s prácou a činnosťou EP *in situ*, keďže išlo o prvý pracovný kontakt s touto európskou ustanovizňou, nadviazanie kontaktov s poslancami EP a účasť na plenárnom zasadnutí EP. I. Laluha zodpovedal mnohé otázky týkajúce sa vtedajšej politickej a hospodárskej situácie v SR. Predsedníčka Delegácie EP pre vzťahy so SR odporúčala, aby delegácia NR SR navštívila v čo najkratšom čase parlamenty 12 krajín ES a aby Európsku dohodu so SR ratifikovali čo najskôr. Delegácia bola ďalej vyzvaná na častejší kontakt poslancov NR SR počas plenárnych zasadnutí EP, prípadne aj vo výboroch. Dňa 27.

⁹² *Dokumenty k zahraničnej politike Slovenskej republiky 1/I 1993*, s. 10.

⁹³ PA KNR SR, f. Odbor zahraničných vzťahov a protokolu Kancelárie NR SR, š. č. 205.

⁹⁴ Tamže, š. č. 205.

⁹⁵ Pozn. autora: SEI vznikla pôvodne ako Dunajsko-adriatická skupina v roku 1989. Postupným rozrastaním sa o nových členov sa menilo aj jej pomenovanie.

⁹⁶ *Dokumenty k zahraničnej politike Slovenskej republiky 1/I 1993*, s. 15.

⁹⁷ PA KNR SR, f. Odbor zahraničných vzťahov a protokolu Kancelárie NR SR, š. č. 205.

10. došlo k ratifikácii Európskej dohody so SR. I. Laluha fundovane informoval poslancov EP o súčasnej politickej, hospodárskej a spoločenskej situácii v SR. Taktiež oboznamoval poslancov EP s Ústavou SR, zákonmi a činnosťou NR SR. Spätnou väzbou bolo, že vcelku všetci poslanci ocenili kroky Slovenska na ceste k demokratickej spoločnosti.⁹⁸

19. – 20. 11. 1993 – poslanci NR SR M. Hudina a Š. Kuriščák sa po prvýkrát zúčastnili na zasadnutí Parlamentného výboru SEI v maďarskom Szegede, kde sa riešila problematika súladu stretnutí ministrov a parlamentárov, prijatie Macedónska do SEI a iné záležitosti.⁹⁹

Už od vzniku samostatnej Slovenskej republiky sa Národná rada SR aktívne zapájala do činnosti medzinárodných organizácií a ich parlamentných orgánov.¹⁰⁰ Oblasť multilaterálnej medziparlamentnej spolupráce, ktorá spočíva na pracovných stretnutiach stálych delegácií na pôde parlamentných zhromaždení jednotlivých inštitúcií, je významnou súčasťou parlamentnej diplomacie a diplomacie ako takej.¹⁰¹ V prvom roku existencie SR boli volení zástupcovia z radov poslancov NR SR ako členovia stálych delegácií NR SR v šiestich medziparlamentných organizáciách, a to konkrétne v Parlamentnom zhromaždení Rady Európy (I. Lupták, M. Vajda, L. Fogaš, G. Kaliská, J. Figel'), v Európskom parlamente (A. M. Húska, K. Dubjel, I. Gazdík, J. Hanker, M. Kelemen, I. Móri, L. Mušková, J. Hraško, J. Plesník, M. Ftáčnik, M. Andel, J. Brocka, P. Lauko, E. Bauer, A. Duka-Zólyomi), v Parlamentnom zhromaždení KBSE (H. Kočtúch, P. Kanis, J. Prokeš, J. Čarnogurský), v Severoatlantickom zhromaždení (L. Polka, A. Hrnko), Západoeurópskej únii (J. Šútovský, E. Bárány) a v Medziparlamentnej únii (V. Danielová, M. Gbúrová, I. Móri, L. Ballek, P. Weiss, P. Sokol, M. Pollák, J. Fóthy).¹⁰²

Jednou z priorít zahraničnej politiky SR po nadobudnutí samostatnosti bolo získať členstvo v Rade Európy. Zahraničné pracovné cesty poslancov NR SR v rámci PZ RE boli v roku 1993 nasledujúce:

31. 1. – 5. 2. 1993 – delegácia piatich poslancov NR SR sa zúčastnila na zasadnutí PZ RE, kde vystúpili s vyhlásením, v ktorom bol jednoznačne vyslovený záujem SR o vstup do RE. Na ďalších dvoch zasadnutiach PZ RE v máji a júni 1993 mala slovenská delegácia štatút „osobitného hosta“, ktorý jej udelilo PZ RE dňa 15. 1. 1993.¹⁰³ To jej malo napomôcť v príprave na plné členstvo v RE.¹⁰⁴

⁹⁸ Tamže, š. č. 206.

⁹⁹ Tamže, š. č. 207.

¹⁰⁰ *Medziparlamentná spolupráca*. Národná rada Slovenskej republiky. Dostupné na: <https://www.nrsr.sk/web/default.aspx?sid=eu/medziparlamentna_spolupraca>, overené 7. 1. 2020.

¹⁰¹ ŠTEFANEC, Parlamentná diplomacia a postavenie parlamentu v zahraničnej politike Slovenskej republiky, s. 11.

¹⁰² Spoločná Česko-Slovenská Digitálna parlamentná knižnica. *Stenografická správa o 17. schôdzi NR SR*, 1993. Dostupné na: <www.nrsr.sk/dl/Browser/Document?documentId=75709>, overené 7. 1. 2020.

¹⁰³ *Dokumenty k zahraničnej politike Slovenskej republiky 1/1 1993*, s. 10.

¹⁰⁴ PA KNR SR, f. Odbor zahraničných vzťahov a protokolov Kancelárie NR SR, š. č. 209.

27. 6. – 3. 7. 1993 – delegácia NR SR na čele s I. Gašparovičom odcestovala do Štrasburgu, aby sa zúčastnili na 6. časti 44. schôdze PZ RE. Štyria poslanci NR SR sa zúčastnili na zasadnutí výborov a na rokovaní politických skupín podľa politickej príslušnosti. Druhý deň bola prezentovaná žiadosť SR o vstup do RE. I. Gašparovič rokoval s prezidentom PZ RE M. A. Martinézom a generálnou tajomníčkou C. Lalumiérovou. Na zasadnutí PZ bol prijatý návrh týkajúci sa pravidelného monitorovania záväzkov prijatých novými členskými krajinami RE až do ich splnenia. Súčasťou bola diskusia o prijatí Slovenska do RE, následne bola schválená správa s dodatkami a Slovensko bolo PZ RE odporučené za právoplatného člena RE.¹⁰⁵ Na zasadnutí sa zúčastnil aj I. Gašparovič, kde vystúpil s prejavom.¹⁰⁶ Dňa 30. 6. 1993 zasadal výbor ministrov, ktorý potvrdil prijatie SR za plnoprávneho člena RE.

2. 9. 1993 – poslanec L. Fogaš sa zúčastnil na zasadnutí Výboru RE pre právne otázky a ľudské práva v Paríži, kde sa okrem iného riešili aj signály o korupcii polície v krajinách SVE. Podľa predloženej správy Slovensko neratifikovalo Medzinárodnú konvenciu OSN o vylúčení všetkých foriem rasovej diskriminácie, čo znamenalo, že v Rade Európy nebol známy vstup SR do medzinárodných záväzkov bývalej ČSFR. Značný záujem bol prejavovaný v otázke pravdivosti listu od Maďarského kresťansko-demokratického hnutia o zhoršovaní zabezpečenia práv menších, ktorý bol odoslaný RE a zverejnený aj v zahraničnej tlači. Oficiálne stanovisko MZV SR však napriek príslubu doručené nebolo, a tak poslanec tlmočil len svoj osobný názor.¹⁰⁷

26. 9. – 1. 10. 1993 – delegácia poslancov NR SR sa zúčastnila na 7. časti 44. zasadnutia PZ RE. V rámci bohatého programu sa volili sudcovia Európskeho dvora pre ľudské práva; za SR bol zvolený B. Repík. Delegácia distribuovala zákon o mene a priezvisku do politických skupín a na sekretariáty výborov. Výbory rozhodli, že poveria spravodajcov preskúmaním dodržiavania záväzkov prijatých SR pred prijatím do RE.¹⁰⁸

8. – 9. 10. 1993 – poslanec NR SR R. Goč sa vo Viedni zúčastnil na Summitu RE, kde vystúpil aj vtedajší predseda vlády SR V. Mečiar. Výsledkom bolo prijatie Viedenskej deklarácie. Nedošlo však k prijatiu očakávaného dokumentu, teda dodatkového protokolu k Európskemu dohovoru o ľudských právach.¹⁰⁹

Po prijatí SR do RE v roku 1993 malo Slovensko svojich zástupcov v 10 z 12 výborov PZ RE. Delegácie SR vystupovali aktívne na zasadnutiach PZ, informovali o situácii na Slovensku, zapájali sa do práce výborov a zúčastňovali sa na rôznych seminároch a kolokviách.

Delegácie poslancov NR SR sa v prvom roku samostatnosti SR zúčastnili aj na zasadaniach parlamentného zhromaždenia Konferencie o bezpečnosti a spolupráci v Európe a Severoatlantického zhromaždenia.

¹⁰⁵ Tamže, š. č. 205.

¹⁰⁶ *Dokumenty k zahraničnej politike Slovenskej republiky 1/I 1993*, s. 14.

¹⁰⁷ PA KNR SR, f. Odbor zahraničných vzťahov a protokolu Kancelárie NR SR, š. č. 206.

¹⁰⁸ Tamže.

¹⁰⁹ Tamže.

6. – 9. 7. 1993 – v Helsinkách sa konalo 2. výročné zasadnutie PZ KBSE, na ktorom sa zúčastnila šesťčlenná delegácia NR SR. Tá aktívne vystupovala na zasadnutí jednotlivých výborov, v rámci diskusie, ako aj pri prijímaní rezolúcie a uskutočnila tlačovú besedu s fínskymi masmédiami. Jednotlivé výbory prijali rozhodnutia, ktoré boli zakotvené v Helsinskej deklarácii a mali formu odporúčaní. Plenárne zasadnutie na záverečnom zasadnutí schválilo J. Čarnogurského za podpredsedu PZ KBSE na obdobie jedného roka.¹¹⁰

7. – 11. 10. 1993 – delegácia poslancov NR SR sa zúčastnila na jesennom 39. výročnom zasadnutí Severoatlantického zhromaždenia v Kodani, a to konkrétne L. Polka, A. Hrnko a R. Žingor. A. Hrnko vo svojom vystúpení zdôraznil záujem SR o zapojenie do všetkých európskych štruktúr, najmä do ES a NATO. Napriek snahe krajín SVE sa nepodarilo prijať takú rezolúciu, ktorá by januárovému samitu jasne odporučila rozšírenie NATO o nových členov. Delegácia bola taktiež prijatá dánskou kráľovnou Margarétou II.¹¹¹

29. 11. – 1. 12. 1993 – poslanec NR SR J. Čarnogurský sa v Ríme zúčastnil ako podpredseda PZ KBSE na zasadnutiach Výborov PZ KBSE a Rady ministrov KBSE, kde sa rozhodlo o účasti J. Čarnogurského ako člena oficiálnej delegácie KBSE na monitorovaní volieb v Rusku.¹¹²

Ďalšou zahraničnopolitickou aktivitou predstaviteľov NR SR bola účasť na seminároch a konferenciách. Pasívna účasť im umožnila rozšíriť si obzory a získať cenné informácie pre prácu vo svojich parlamentných výboroch. Prostredníctvom aktívnej účasti informovali účastníkov o pohľade slovenskej strany na prerokovávanú problematiku, o stanoviskách, situácii v SR, o problémoch, úskaliach či naopak o úspechoch a postupe pri riešení konkrétnych problémov. Keďže sa poslanci NR SR v roku 1993 zúčastnili na množstve seminárov či konferencií, uvádzame len tie najvýznamnejšie.

19. – 23. 4. 1993 – zástupcovia NR SR v zložení L. Polka, A. Hrnko a P. Paulen sa na pozvanie Severoatlantického zhromaždenia zúčastnili vo Washingtone na seminári *Nové úlohy ozbrojených síl v meniacom sa medzinárodnom prostredí*. Oboznámili sa s vtedajším najnovším vývojom v NATO, jeho vojensko-politickou koncepciou v Európe a vo svete, stretli sa s predstaviteľmi jednotlivých parlamentov, súčasne rokovali s generálnym tajomníkom NATO P. Corterierom a jeho zástupcom, ktorým odovzdali pozývaci list predsedu NR SR na oficiálnu návštevu SR v druhom polroku 1993.¹¹³

21. – 22. 4. 1993 – traja poslanci NR SR Ľ. Černák, M. Ftáčnik a K. Dubjel sa v Ženeve zúčastnili na 2. kolokviu členov parlamentov krajín Európskeho združenia voľného obchodu (ďalej len EZVO) so zástupcami parlamentov krajín SVE, ktorého cieľom bolo podnietenie spolupráce medzi uvedenými krajinami. V rámci kolokvia boli vytvorené pracovné skupiny pre každú zo

¹¹⁰ Tamže, š. č. 205.

¹¹¹ Tamže, š. č. 206.

¹¹² Tamže, š. č. 207.

¹¹³ Tamže, š. č. 205.

zúčastnených krajín. M. Ftáčnik ako zástupca SR následne predložil plenárnemu zasadaniu závery, v ktorých sa kládol dôraz na to, že otvorenie sa voči voľnej obchodnej výmene je podstatne prínosnejšie ako pomoc a pôžičky. Zdôraznil, že odbúravanie obchodných bariér je pre SR obzvlášť dôležité v takých druhoch tovaru, ako je oceľ, cement, hnojivá, traktory alebo textil, a že zo strany SR ide o kompetitívne a kvalitné výrobky. Konštatovalo sa, že je dôležité prejsť z bilaterálnej na multilaterálnu úroveň dohôd a že kľúčovou podmienkou prilákania zahraničných investícií je prezentovanie presných a adekvátnych informácií o SR ako o bezpečnej a stabilnej krajine, a to od marketingovej až po parlamentnú úroveň, čo malo zabezpečiť navštevovanie predstaviteľov parlamentov EZVO u partnerov v jednotlivých krajinách.¹¹⁴

19. – 22. 5. 1993 – poslanci I. Móri a R. Fico sa zúčastnili na sympóziu *Parlament: Ochrana ľudských práv*, ktoré organizovala Medziparlamentná únia v Budapešti. V rámci neho sa stretli s T. Halonen, viceprezidentkou PZ RE, s cieľom prispieť k dosiahnutiu jej osobnej podpory pri rokovaní o prijatí SR do RE. Poslanci uskutočnili i viaceré neformálne rozhovory. Sympóziu potvrdilo, že parlament sa musí vyznačovať istými základnými charakteristikami, aby sa mohol stať skutočným ochrancom ľudských práv. Bola zdôraznená nevyhnutnosť rešpektovať výsledky volieb. Národné parlamenty musia zohrať rastúci význam pri ochrane ľudských práv. Musia to robiť v súlade s ich špecifickými podmienkami a nezávisle a komplementárne so súdnictvom a vládou v každej krajine.¹¹⁵

Účasť poslancov NR SR na konferenciách a seminároch bola súčasne výbornou príležitosťou na nadviazanie nových kontaktov, neformálne rozhovory s predstaviteľmi politických či vedeckých kruhov a na informovanie o situácii v SR.

Poslanci vo svojich správach zo služobných ciest zároveň často kritizovali nedostatky zo strany SR (napr. absenciu propagačných materiálov o SR), odbornú nepripravenosť na podujatie, absenciu koordinácie s inými rezortmi v riešení konkrétnej problematiky či v príprave na zasadania výborov, ktoré by často mali byť koordinované v spolupráci s ústrednými orgánmi štátnej správy.¹¹⁶ Je taktiež nevyhnutné dodať, že nedostatkom slovenskej strany v skúmanom období bolo málo hodnotiacich správ od zástupcov NR SR z uskutočnených stretnutí so zahraničnými partnermi či z absolvovaných zahraničných ciest, ktorých deficit sa značne preukázal pri bádani v archívoch. Dôsledkom toho sa nedali adekvátne zhodnotiť a sumarizovať reálne výsledky všetkých uskutočnených zahraničnopolitických aktivít predstaviteľov NR SR.

¹¹⁴ Tamže.

¹¹⁵ Tamže.

¹¹⁶ Pozn. autora: Viaceré účasti predstaviteľov NR SR na zasadnutiach, medzinárodných konferenciách či prijatiach u zahraničných partnerov neboli zdokumentované, hoci boli plánované. V rámci parlamentného archívu som našla mnohé rozhodnutie predsedu NR SR o účasti konkrétnych zástupcov parlamentu na danú pracovnú cestu, ale správu zo zahraničnej cesty už nie. To bol častý problém, pretože mnohé zahranično-politické aktivity sa naozaj uskutočnili, no záznam z ich priebehu v archíve dostupný nie je, a preto som si uskutočnenie množstva zahraničnopolitických aktivít NR SR overovala súčasne aj prostredníctvom Diplomatického archívu MZVaEZ SR.

Podľa Správy o plnení zahraničnej politiky za rok 1993 „*k rozvoju stykov medzi Severoatlantickým zhromaždením a NR SR prispela návšteva generálneho tajomníka Severoatlantického zhromaždenia (NAA) v SR dňa 15. 11. 1993*“¹¹⁷ a súčasne „*z iniciatívy predsedu Zahraničného výboru NR SR bola vytvorená ad hoc pracovná skupina pre hodnotenie priebežného plnenia záväzkov SR voči Rade Európy*“.¹¹⁸ Správa o plnení zahraničnej politiky za rok 1993 konštatovala, že v bilaterálnej oblasti sa v roku 1993 s Nemeckom, ktoré bolo pre Slovensko strategickým partnerom, „*vytvorili aj užšie kontakty medzi parlamentmi oboch krajín*“.¹¹⁹ V správe sa taktiež uvádza, že sa rozvíjala parlamentná spolupráca s Francúzskom i Českou republikou.¹²⁰ V prvom roku samostatnosti SR začal svoju činnosť aj zahraničný odbor Kancelárie NR SR.

S aktívnym zapojením NR SR v zahraničnopolitickej oblasti sa rátalo aj v ďalších oficiálnych zahraničnopolitických dokumentoch. V cieľoch zahraničnej politiky SR na rok 1994 bolo ako jedna z priorít stanovené dosiahnutie plného členstva v EÚ, pričom bolo potrebné zvýšiť intenzitu stykovej činnosti, a to práve v záujme urýchlenia ratifikácie Európskej dohody o pridružení SR k EÚ. Dokument uviedol, že v tomto smere boli okrem aktivít MZV SR a zastupiteľských úradov nevyhnutné vzájomné styky práve na úrovni parlamentov, obzvlášť poslancov Zahraničného výboru NR SR, ďalších výborov a pochopiteľne aj celej vlády.¹²¹ Dokument tak vyzdvihol úlohu zákonodarného orgánu SR v zahraničnej politike, osobitne v integračných snahách Slovenska.

Záver

Rozdelenie ČSFR nieslo so sebou pre Slovenskú republiku veľké výzvy. Jednou z nich bola nepochybne aj zahraničná politika krajiny už ako samostatného suverénneho aktéra medzinárodného spoločenstva a úloha etablovať sa v medzinárodných vzťahoch. V tomto smere bol prvý rok existencie Slovenskej republiky kľúčový a medzinárodné prostredie čakalo, akým smerom sa SR poberie. Slovenská republika jasne definovala svoj zámer, teda partnerstvo s vyspelými demokratickými krajinami, členstvo v rozhodujúcich inštitúciách a integračných zoskupeniach a vydala sa cestou proaktívnej zahraničnej politiky.

Aktívna participácia predstaviteľov národných parlamentných zhromaždení v zahraničnopolitickej oblasti má dlhšiu históriu, avšak až s nástupom globalizácie a postupným stieraním hraníc medzi štátmi nadobudla parlamentná diplomacia na význame. Devízou tohto typu diplomacie je možnosť uvoľnenejších, otvorenejších či dokonca často neformálnych stretnutí predstaviteľov jednotlivých krajín. V bilaterálnych vzťahoch to umožňuje nachádzať spoločné postupy

¹¹⁷ DA MZVaEZ SR, *Správa o plnení úloh zahraničnej politiky SR a zameranie úloh zahraničnej politiky Slovenskej republiky 1993 – 1994*.

¹¹⁸ Tamže.

¹¹⁹ Tamže.

¹²⁰ Tamže.

¹²¹ Tamže.

či riešenia v situáciách, keď diplomacia, ako ju poznáme, je obmedzená. Za hlavné nedostatky parlamentnej diplomacie možno považovať nekvalifikovanosť a neskúsenosť zástupcov národných zhromaždení v zahraničnopolitickej oblasti, ako aj nemožnosť ich kontroly. Ich diplomatická aktivita preto v konečnom dôsledku nemusí viesť ku skutočným záujmom štátu. Rovnako môžu byť viac ovplyvnení emóciami a v neposlednom rade straníckymi záujmami.

Nárust významu parlamentnej diplomacie potvrdzuje taktiež aktivita na úrovni multilaterálnych parlamentných zhromaždení medzinárodných organizácií či inštitúcií. Hoci parlamentná diplomacia má pochopiteľne svoje nevýhody a limity, v prípade vopred dobre pripravených a cielene namierených diplomatických aktivít zástupcov zákonodarného orgánu s využitím otvorenejšej komunikácie prináša viaceré benefity v podobe zmiernenia kríz, budovania politickej dôvery, prerokovávaní či riešenia konkrétnych neodkladných problémov atď. Parlamentnej diplomacii preto v súčasnosti patrí v oblasti zahraničnej politiky v špecifických záležitostiach a situáciách nenahraditeľné miesto.

Slovenská republika slávila v prvý rok svojho pôsobenia v zahraničnopolitickej oblasti úspech, lebo sa jej podarilo splniť základné ciele stanovené Koncepciou zahraničnej politiky SR v podobe uznania a nadviazania diplomatických stykov či členstva v medzinárodných organizáciách. Na druhej strane však krajina počas prvého roku samostatnosti zápasila s vnútropolitickými problémami, s nedostatkom odborníkov v zahraničnopolitickej oblasti a súčasne potrebovala medzinárodné prostredie ubezpečiť o svojom prozápadnom integračnom smerovaní, keďže z dôvodu nedostatočnej informovanosti o vnútropolitickom vývoji v SR vznikla obava o možnú izoláciu krajiny. V týchto podmienkach bola Národná rada SR významnou inštitúciou, ktorej predstavitelia objasňovali dianie v krajine smerom k medzinárodnému spoločenstvu, obhajovali smerovanie zahraničnej politiky Slovenskej republiky, záujem SR o integráciu do západných štruktúr a o nadväzovanie priateľských bilaterálnych vzťahov so susednými i ďalšími krajinami. Aktívne sa zapájali aj do činnosti medzinárodných organizácií a ich parlamentných orgánov. Pre viaceré, osobitne západoeurópske štáty bol parlament SR ako predstaviteľ zastupiteľskej demokracie najpriateľnejší, keďže vtedajšiu vládu na čele s premiérom V. Mečiarom nebrali mnohí západní predstavitelia ako dôveryhodnú.

Národná rada SR sa tak okamžite od vzniku samostatnej Slovenskej republiky aktívne podieľala na zahraničnej politike krajiny. Angažovanosť a diplomatické aktivity jej predstaviteľov, spadajúce pod parlamentnú diplomaciu, boli kľúčovými v procese vstupu krajiny na medzinárodnú scénu. Z tohto dôvodu jej v procese začleňovania Slovenska do medzinárodného spoločenstva, osobitne pri nadväzovaní a zintenzívňovaní vzájomných bilaterálnych stykov so susednými, ako aj ďalšími krajinami či v podpore integračných snáh krajiny, patrilo v prvom roku samostatnosti nezastupiteľné miesto.